

Wjesele w adwenće

**Wjeselće so w Knjezu kóždy čas,
a zaso praju wam:**

Wjeselće so! Knjez je blisko!

List na Filipiskich 4,4.5b

Pohladam do wobličow džěci: Kak zamóža so wjeselić! Bórže su hody! Z blyšćatymi wočemi mi wo swojich přěcach powědaja. Ze swojim wjeselom tež mje zahorja a mi posměwk na wobličo kuztaja.

Runočasnje myslu pak: Džěci maja so derje. Njemysla na wójny a namóc a zničenje přirody w našim swěće. Njeznaja zaskakosć a hidu mjez ludźimi. Kak derje jim! Móžeja so prosće na hody wjeselić!

Wjeselće so! Tež japoštoł Pawoł namołwja ludźi w Filipi so radować. W měsće Filipi je japoštoł Pawoł wokoło lěta 55 po Chrystusu přenju křescansku wosadu w Europje založił. Zajimawe wšak je, zo pisa wón wone linki wo wjeselu z jatby. Što je Židej Pawołej móc dało, druhich k wjeselu pohnuwać,

hačrunjež bě sam w bjezradnej situaci? Přetož jastwo w antijskim času njebě runjowon mědlizanje ...

A tak myslu lětsa w adwentnym času wosebje na wobydlerjow Swjateho kraja. Telko zamordowanych džěci, młodostnych a dorosćenych jich tam lětsa je! Horjo knježi w swójbach, kiž wo swojich zemrětych žaruja. Měr a pokoj mjez židowskimi a palestinskimi ludźimi zdatej so być zdalenišej hač hdy prjedy.

A tak prašam so: Što je mi lětsa wjesele w adwenće? Što je moja nadžija, hačrunjež mje wobrazy namocy počezuja?

Žórło wjesela pola japoštoła Pawoła je dopóznać: „Knjez je blisko!“ To je jeho radosć a jeho nadžija. Knjez je blisko. Kak bliski da nam je?

Jeničce modlitwu je wot nas zdaleny, pisa židowska lyrikarka Nelly Sachs. W modlitwje wšak móžu Bohu swoje horjo kaž tež swoje wjesela wupowědać. Bjez teho zo so komentuja abo so mi dobre rady dawaja. A nic jenož modlitwa: Tež w kěrlušach namakam tróšt a nadžiju. Z dobrej tradiciju je, zo w adwentnym a hodownym času telko spěwamy abo so wot adwentnych koncertow zakuztać damy.

Jedyn z mojich najlubšich kěrlušow je při tym kěrluš Paula Gerhardta „Při twojim žłobje steju tu“ (Spěwarske č. 22):

Při twojim žłobje steju tu,
ow Jezu, radosć moja.
Ja přišedši ci skićić chcu,
štož da mi lubosć twoja ...

W kěrlušu ma smjertna nóc runje tak městno kaž hodowna radosć. Njewuzamkujetej so. Přetož tež w najwjetšej zrudobje a w adwenće žiwjenja, hdžež čakamy na wumóženje a wolóženje, nam naraz njewočakowane Bože swětło swěći. Nas a naše žiwjenje rozswětluje. Kaž swětło hodowneje stwy.

W smjertnej nocy ležach ja,
ty pak bu slónco moje.
To slónco, kotrež wobradža
Mi móc a swětło swoje.
Ow slónco, swětło wěčne ty,
kiž wěru do mnje dało sy,
kak krasne maš ty pruhi.

Wotblyšć swěta Božeho namakam kóžde lěto znowa w našich pyšenych adwentnych a hodownych stwach. Swětło njepokazuje so z namócu, ale prosće w sćinje swěčki. A tak wjeselu so z džěcimi, kiž móža so hodow lědma dočakać, ze swójskej wjesolej a čichej wutrobu: Wjeselće so! Knjez je blisko! **Jadwiga Malinkowa**

Hodowna hwězda pokaza puć

Lube džěci, je wam hižo raz napadnyło, kak ćma w adwentnym času wonka je? Dny zdawaja so być krótkie a nocy jara dołhe. Tute začuće je prawe, dokelž schadza slóncó w decembrje rano hakle wokoło wosmich a chowa so hižo zaso popołdnu wokoło štyrjoch. Příkladna za to je chilene zemje. Zemja wjerći so wokoło slónca. W zymje je sewjerna połkula zemje, hdžež bydlimy, wot slónca wotchilena. Tehodla su dny w zymje krótkše. Najkrótsi dzeń je 21. decembra. Na tutym dnju swěci slónco jenož 7 hodžinow a 55 mjeńšinow.

Hdyž přez hodownje wupyšene město dundam, so mi adwentny čas pak ćmowy być njezdawa. Wšudžom swěca so elektriske swěčki, btyšća hodowne štomy a frinkola so hwězdy. Ochranowske hwězdy, kotrež we Łužicy husto wuhladamy, so mi najlěpje lubja. Tajkale swěca móže w ćmě tež derje puć pokazać, kaž su sej Jank a Julija přemysliło.

Jako je so Jezus narodził, je tež jedna hwězda třom wučencam puć do Bethlehem pokazała. Běchu to mudri mužojo, kiž su wuslědžili, zo připowědži tuta wosebita hwězda narod noweho krala w Israelu. Tuž podachu so tři kralojo, kaž jich džensa mjenujemy, na daloki puć, zo bychu noweho krala witali a jemu dary přinjesli. Hwězda pokaza jim puć. W Israelu podachu so najprjedy do palasta w Jerusalemy, hdžež bydleše kral Herodes. Myslachu sej, zo je so nowy kral w palasce narodził. Tam pak

žaneho ćěšenka njenamakachu. Pismawučeni póstachu potom třoch mudrych do Bethlehem. W starych pismach bě připowědžene, zo so tam nowy kral narodži. Hwězda wučencow dale wjedžeše a pokaza jim městno, hdžež ležeše Jezus w žlobiku. Hustodosć hdyž wuhladamy hodownu scenu Jozefa, Marje a Jezusa w hródzi, je wyše teho tuta hodowna hwězda zwobraznjena.

Mi so hodowna hwězda jara lubi. Wona swěci w ćmowym a pokaza puć k Jezusej. Tehodla wupyšu w hodownym času tež naš dom z hwězdami. K temu slušaja wězo Ochranowske hwězdy. Rady pak tež samopaslene hwězdy na wokoło lěpju. Hdyž na krótkich dnjach slóncó na nje swěci, so rjenje frinkola. Tehodla wam tu napisam a narysuju, kak móžeće tute zhotowić. Přēju wam wjele wjesela při paslenju a wupyšenu.

Waša **Katja Meyerowa**

Paslenje hwězdy

- 1 Trjebaće 8 kwadratow (na příklad 10 cm x 10 cm) z transparentneje papjery. Jako přenje sfałdujće kwadraty diagonalnje a wočinće je zaso.
- 2 Potom sfałdujće wobě stronje k srjedźnej liniji.
- 3 Jako přichodne so hišće raz wobě stronje k srjedźnej liniji sfałdujetej, tak zo nastanje špicka.
- 4 Hdyž maće wosom špickow napaslene, móžeće je k hwězdze hromadze zlepić. Při tym orientujće so přeco při srjedźnej liniji.

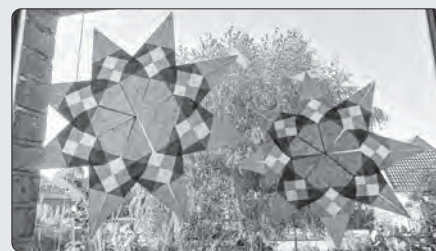
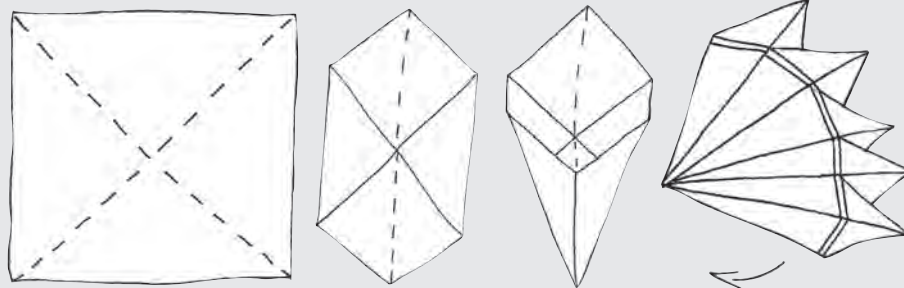

Foto: Katja Meyerowa

Pokiwy

Adwentnička w Budyšinje

Na druhej njedźeli adwenta, 10. decembra, swjeća so serbske kemše w Budyšinje w Michalskej cyrkwi popołdnu w 14.30 hodž. Po tym zhromadži so wosada na farje k swačinje, bjesadze a spěwanju.

Serbski wosadny zwjazk

Adwentnička w Bukecach

W zwisku ze Žiwym adwentom w Bukecach

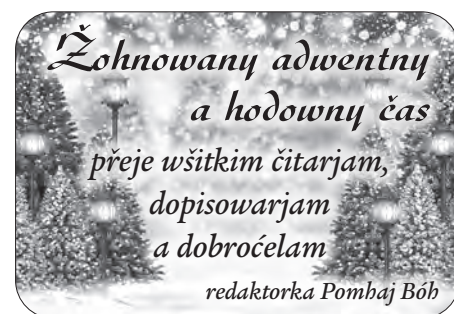
preprosy Bukečanska Bjesada 21. decembra we 18.30 hodž. na Bukečanskej farje na swoju adwentničku. Wšitcy su wutrobne preprošeni. **Bukečanska Bjesada**

Adwentny koncert

Chór 1. serbskeje kulturneje brigady preprošuje wutrobne na swój tradicionelny adwentny koncert sobotu, 16. hodownika, w 17.00 hodž. do Budyskeje Marje-Marcineje cyrkwy. Zaklinča serbske a mjezynarodne adwentne twórby we wotměnje ze solistiskimi přinoškami brigadnikow. Cyłkowny wumětski nawod změje přeni króć

Judith Kubicec. Zastup budže darmotny, prosymy přecelnje wo kolektu.

Chór brigady

Wo tajkich a hinašich adwentnych protykach

W zašłym léce chcych za našu swójbnu adwentnu protyku wobstarać. Předstajach sej knižku z powědančkami a zajimawostkami wokolo adwentneho časa. Rady w tajkej w decembrje po wječeri čitamy. Tak popřejemy sej w chwatnym dohodownym času přestawku. Kniha dyrbi so za dorosćenych kaž tež za džěci hodžeć. Dotal sym přeco něšto w knižnym wobchodze namakała. Loni pak njemějach časa dosć, so do města podać a za knihu pytać. Tuž sej myslach: „Spytam w interneće.“ Wupytach sej wikowarja, kiž mjez druhim tež křescanske protyki a knihi předawa, napisach do kašćika z małej lupu „Adwentny kalender“ a tłóčach na „Enter“.

Strona w interneće mi wjesele zdžěli: „Sym 982 wuslědkow namakała!“ Wudžerach na wobrazowku: Ow jej! Na kóždej stronje móžach sej nětko 60 wšelakich adwentnych kalendrow wobhladać. Dohromady mějach 16 stronow přelistować. Běch přezadana, ale tež wćipna. Prašach so: „Kak je móžno, zo dawa telko wšelakich družinow?“

Znaju wězo wobrazowe protyki abo kalendry ze šokoladu a z čajom. W drogeriji sym tež hižo kalendry ze sředkami za šminkowanje abo z parfimom widžała a w hrajkowym wobchodze nadeńdu w hodownym času wšitke móžne kalendry z hrajkami. Ale što hewak hišće?

Strona w interneće mi prašenje wotmołwi. Namakach adwentne protyki z receptami, ze spěwami, z krimijemi, z hódančkami, z wonjatyimi swěčkami, ze symjenjemi (w zymje tola docyła ničo wusyc njemóžu, zjědže mi přez hłowu) abo za paslenje najwšelakorišich wěcow (na přikład origamijow abo hwězdow ze słomy). Napjatosc slubi kalender z hrami, hdžež móžeš kóždy dzeń nowe hódančko wuhódać. Při čitanju w trašacym kalendrje wutroba zawěsće spěšnišo bije.

Nadeńdžech samo sportowy kalender, kiž podawa za kóždy dzeń sportowe zwučowanje. „To ničo za mnje njeje“, sej myslach. To so mi kalender za wotpočnjeje hižo bóle lubi. Tam namakaš za durčkami rjane wobrazy ze žiwjenskimi mudrosćemi. Adwentna protyka „to go“ je snano za tych, kiž poprawom chwile za adwent nimaja? Temu napřećo stej

tyka „Slow Christmas“ za wědomy adwentny čas.

Při listowanju sym woprawdže tež rjane kalendry namakała. Syła mje pak tola překwapi. Mějach začisć, zo dawa za kóždu žiwjensku situaciju adwentny kalender.

Prašach so: „Što pak je poprawny zmysł adwentneje protyki? Hdy je so wunamakala?“

W interneće čitach, zo je so hakle w 19. lětstotku wuwila a bě w přnim rjedze za džěci, zo by so jim čakanje na hody přikrótsiło. Johannes Wichern, kotryž nawjedowaše pola Hamburga syrotownju za hólcow, měješe w léce 1838 ideju, 24 swěčkow na drjewjane koło stajić. Wu-

wachu so přeco wjace a wšelakoriše formy.

Hdyž to tak čitam, widžu, zo eksistowaše hižo dołho syła wšelakich protykwow. A tola njemóžu z parfimowym abo sportowym adwentnym kalendrom telko započec. Wone su rjane a dobra ideja so za nimi chowa, ale mi wosobinsce faluje počah k adwentje.

Adwent woznamjenja za mnje přihoty na hody, na narodženje Jezusa. Dohodowny čas je tola husto chwatny čas, hdyž čerimy wot termina k terminje a připódlu spytamy hišće rjany hodowny swjedžen přihotować z darami a wosebitej jědžu. Adwentny kalender móže nam dorosćenym dobru přestawku skićić, při kotrejž dopominamy

Kopica adwentnych protykwow so kóžde léto kupcam poskičuje. Mnohe z nich hižo nimaja počah k adwentje abo k hodam.

Kolaža: Katja Meyerowa

žiwaše 20 małych čerwjonych swěčkow a štyri wulke běle za adwentne njeźele. Kóždy dzeń zetkachu so džěci, zo bychu zhromadnje adwentne spěwy zanjlesli. Potom móžachu nowu swěčku zaswěćić.

W swójbach wuwiwachu so dalše formy. Na přikład molowachu z krydu 24 smužkow na durje. Džěci smědžachu potom kóždy dzeń jednu wótrěć. Abo nastajichu prózdnny žlobik, do kotrehož kładžechu džěci kóždy dzeń stwjelco słomy, zo by Jezus-džěćatko, hdyž so narodži, rjenje mječko ležało. Mam začisć, zo běchu starši tehdom jara kreatiwni, hdyž so džěci prašachu: „Kak dołho traje hišće hač do hód?“

Přenja čisćana adwentna protyka předawaše so 1902 w Hamburgu. Potom wuwii-

so na zmysł adwenta. Słowo je łaćonske a rěka poprawom „Adventus Domini“. To woznamjenja „Přichad Knjeza“. Adwent je takrjec čas, w kotrymž přihotuja so křescenjo na narodženje knjeza Jezusa. Za mnje njeńdže to z parfimom abo ze sportom. Adwentny kalender dyrbi mi skrótka wodychnýc dać a mje do rozmyslowanja wabić.

Přez lute listowanje w interneće sym cyly zabyła, što sym poprawom pytała. Pisany swět konsuma je mje zapopadnył. Tuž pytam hišće raz jenož za knihami. Kajke zbožo: Jenož hišće 160 wuslědkow! Po krótkim pytanju sym knihu z adwentnymi powědančkami za nas namakała. Tute léto póńdu zaso do wobchoda. Čas wšak z internetom zalutowała njejsym.

Katja Meyerowa

Serbske popołdnje a dwurěčne kemše w Bukecach

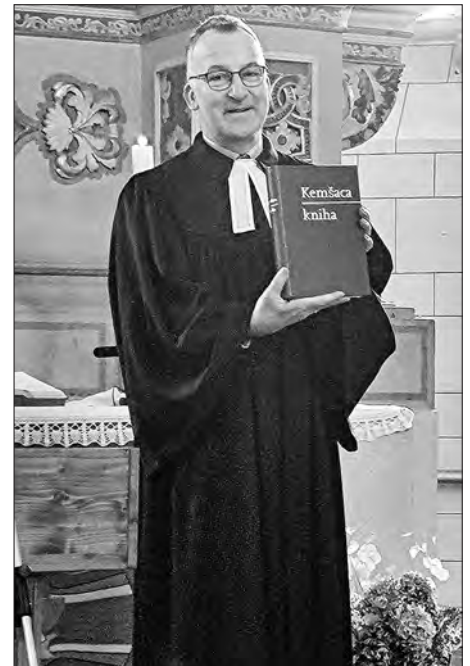
Popołdnje z přednoškom

Hdyž su kermušy doswjećene a lěto so načila, je na času, zo prosy Bukečanska wosada zhromadnje z Bjesadu svojich serbskich wěriwych na wosadne popołdnje. Na dnju swjateho Měrcina, sobotu 11. nazymnika, přijědže Serbski superintendent Krystof Rummel k tutemu podawkej do Bukec. Hosći a horstku swěrných, kiž běše so zhromadziła, powita Mato Krygar. K pokračowanju z nutrnosću přepoda wón słowo knjezej superintendentej. Po zawodnym kěrļušu a zhromadnej modlitwje rozkładže sup. Rummel słowa Matej 25,31 a scěhowace, kiž jednaja wo sudnym dnju a nas namotwjeja na přichad Knjeza přihotowani być. K temje so hodžacy kěrļuš zaspěwajo so nutrnosć skónči.

Po tym přednošowaše dr. Edmund Pjech ze Serbskeho instituta w Budyšinje wo wuwicu serbskeho šulstwa a wuwučowanju serbskeje řeči w Hornjej a Delnjej Łužicy. Wosebje přítomni kubtarjo-wuměnkarjo jeho wuwjedženja ze zajimom scěhowachu. Na słowa referenta sluchajo dachu sej připódlu wšitcy kofej z přikusom słodžeć. Kónc přednoška sprosředkowa kusk optimizma: Ličba šulerjow, kiž so na wučbje serbsčiny wobdžěla, zaso snadnje rosće. W rozmołwje wuměnichu sej přítomni wšelake swójske nazhonjenja nastupajo podawanjnje wučby serbsčiny. Zajimawe popołdnje so ze zhromadnym Wótčenašom zakónči.

Kemše z „Kemšacej knihu“

Wosebitosć serbsko-němskeje Božej služby přichodny dzeń, njeđzela rano, bě, zo

Farar Haenchen předstaji „Kemšacu knihu“.

Wosadne popołdnje ze sup. Krystofom Rummelom (nalěwo) a referentom dr. Edmundom Pjechom (naprawo) w Bukecach

Fóce: Mato Krygar

so nowowudata kemšaca kniha přeni raz w Bukecach wužiwaše. Wosadny farar Thomas Haenchen dobrych třičeći zhromadžených kemšerjow wo tym informowaše a knihu skrótka předstaji. Tereza Krygarjec potom z njeje přeni raz scěnje čitaše.

Prědowanje fararja, najprjedy skrótka w němskej, potom w serbskej řeči, zložowaše so na słowo Pawoła: „Do swobody je nas Chrystus wuswobodzil.“ Po zwučenym wašnju spěwachu so kěrļuše po štučkach wotměnjejo serbsce a němsce. Chłóšćenka běše přewod kěrļušow kaž tež hudźbne wobrubjenje kemšow. Kantorka Elke Gross hudžeše na restawrowanych byrglach zhromadnje z mandželskim Ekkhartom (pozawna) a knjezom de Haas (trompeta) na wuběrne a zwjeselace wašnje, za což so kemšerjo na kóncu z přikleskom džakowachu. **Arnd Zoba**

„Kemšaca kniha“ w Budyšinje a Rakecach zawjedžena

Ze swjatočnymi serbskimi kemšemi na kermušnej njeđzeli Budyskeje Michaltskeje wosady, 5. nowembra, so nowa kemšaca kniha do služby bjerješe. Liturgiju měješe sup. Krystof Rummel, kotryž na započatku kemšow knihu požohnowa. Štyrjo šulerjo z Hodzijskeje a Rakečanskeje wosady běchu do wuhotowanja kemšow zapřijeći, mjez druhim čitachu zhromadnje psalm. W swojim přědowanju počahowaše so sup. n. w. Jan Malink na přirunowanje wo žonopowym symješku. Kemšaca kniha wobsahuje lute teksty-symješka, kiž so přez čitanje na kemšach a nutrnosćach

wusywaja. Hač a hdže zeschadžeja, tole měł so kóždy sam prašeć.

Samsnu njeđzela běše tež w Rakecach kermušy, hdžež so na dwurěčnych kemšach tehurunja nowa „Kemšaca kniha“ zawjedže. Hižo dlěje hač lětdžesatk je w Rakecach z wašnjom, zo ministranća na kemšach sobu skutkują. Woni njesechu nowu knihu na započatku kemšow do cyrkwy. Farar Robert Malink knihu wosadže předstaji a jej bibliske hrono ze scěnja po Lukašu sobu na puć da: „Zbóžnići, kiž Bože słowo słyša a so po nim maja.“ (Lk 11,28) Na to čitaše Hilžbjeta Langne-

rec kermušny ewangelij w serbskej řeči z noweje knihi. Po zwučenym wašnju wobrubichu Rakečanscy dujerjo kemše a Gerald Schön podpěraše wosadu ze serbskim spěwom. Kěrļuš „Knjezowy jandžel“ wosada na kóncu kemšow hromadže zanjese.

Hižo 1904 bě Jakub Bart-Ćišinski pisał, zo je wudaće kemšaceje knihi drje najtrěbniši a najwažniši nadawk serbskich duchowných. Kak rjenje, zo tajkule nětko mamy! Džak słyša wšěm, kiž su so za wudaće knihi zasadziłi. Njeh „Kemšaca kniha“ symjo dobreho poselstwa na dołhe lěta po Łužicy wusywa! **Lubina Malinkowa**

Nowa serbska „Kemšaca kniha“

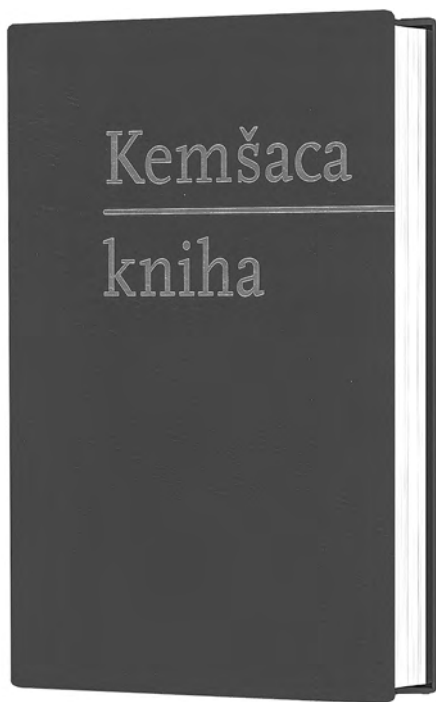
W léće 1997 wuda Serbske ewangelske towarstwo „Serbski lekcionar“, kotryž so wjac hač 25 lět na serbskich kemšach wužiwaše. Nětko pak bě dalši nakład trěbny, dokelž mějachu so sprěnja wšelake liturgiske reformy zapisać a zdruha dyrbjěše so čitanski porjad za kemše z léta 2018 wobkedźbować. W nim bě so za kóždu nje-dzělu psalm přiwažal a so někak štwórcina bibliskich čitanjow změniła. To měješe so nětk tež do serbskeho kemšaceho žiwjenja přewzać.

W „Kemšacej knize“ namakamy wjac hač 600 wotrězkow z biblije, kemšacu liturgiju a něhdže 150 modlitwow. Zapřijate su tež zakładne teksty za cyrkwinske wobryjady kaž křćeńcy, wěrowanja a pohrjebny. Je za wšelake přiležnosće derje, hdyž předleža tute bibliske wotrězki, liturgiske formule a modlitwy w serbskej řeči.

Rěčne změny

Rěčny zakład za bibliske čitanja je přeložk biblije z léta 1728, tola su so dotadne rewizije runje tak wobkedźbowali kaž džensniše teologiske spóznaća a načasne normy hornjoserbskeje rěče. Zaměr běše stworjenje teksta, kotryž zachowa dostojnosť stareho přeložka z rěčnymi a sluchanskimi zwučenoscemi přitomosće.

Wšelake starše słowa dyrbjachu so wuměnić, na přikład: „wón džěše“, štož so hišće před 50 lětami w ludowej řeči wužiwaše za „wón rěčeše“ abo „wón praji“. Džensa by so tute słowo skerje jako „wón džěše“ zrozumiło. Tež słowo „připowědać“ za „verkündigen“ je so změniło na „wozjewić“. Po čěskim a serbskim katolskim přeložku pisamy nětko „Mójzes“, nic hižo „Mójzas“.

Nowa serbska „Kemšaca kniha“

Krajnocyrkwinski rada dr. Thilo Daniel (srjedža) a Serbski sup. Krystof Rummel (naprawo) předstajišta na nowinarskej konferency w Hodźiju nowu kemšacu knihu, na kotrež bě sup. n. w. Jan Malink w minjenych třoch lětach džělať.

Foto: Carmen Schumann

Jako přikład za změny podam sadu z modlitwy profeta Jonasa, hdyž běchu jeho namórnicy do morja čisnyli. W bibliji z léta 1905 rěkaše: „Ty čisnu mje srjedž morja do hłubiny, zo mje rěka wobda; wšitke twoje nawalnosće a twoje žołmy ponurichu mje.“ Nowy tekst čita so tak: „Ty čisny mje srjedž morja do hłubiny, zo mje torhace wody wobdachu. Wšitke twoje zmohi a žołmy ponurichu mje.“

Nimo prateksta su so wužiwalu při přehladanju wosebje čěski ekumeniski přeložk, kotryž so w mnohich teologiskich a rěčnych prašenjach jako wosebje pomocny wopokaza, serbska katolska biblija a wjacore němske přeložki. Jako rěčna norma wužiwaše so gramatika Helmuta Faski a słownikowa platforma soblexx. Wužiwanje pazorkow a poľpazorkow sta so po přeložku „Gute Nachricht Bibel“. Wšelake bibliske wotrězki, kotrež so nětko hižo nječitaja, tola w „Serbskim lekcionaru“ stejachu, su so wobchowali jako dalše teksty.

Dostojne wuhotowanje

Wotrězki ze Swjateho pisma, kotrež su předwidžane za čitanje na kemšach, su so tak stajeli, zo namaka so na kóždej lince jenož jedna mysl, chibazo dvě. Z tym so čitanje hladajcy wolóži. Tomu wotpowěduje tež wulkosć pisma, kotraž je tak wuzwolená, zo móže so tekst derje spóznać.

Dostojny wobsah žada sej dostojnu formu. Wuhotowarka Isa Bryccyna je wuzwoliła dobru papjeru z přijomnej barbu a je knihu tak wuhotowala, zo ju rady do ruki bjerješ, dokelž wuchadza z njeje dostojnosť a měř.

Dolhi historiski rjad

Kemšaca kniha steji w dołhim historiskim rjedže. Hižo w léće 1695 wudachu Hornjołužiske stawy epistole a scěnja za čitanje na serbskich kemšach a w léće 1696 serbski kemšacy porjad (agendu). W 19. lětstotku začuwaše so w ewangelskich cyrkwjach Němskeje potřeba za kemšacej reformu, tola na zhrmadnu němsku agendu njebě myslić. Kóždy kraj měješe swoje wosebitosće, kotrež chcyše wobchowac. Dokelž běše Hornja Łužica z časa Napoleonskich wójnow na Saksku a Prusku džělena, běštej nětko dvě wudaći kemšaceho porjada w hornjoserbskej řeči trěbnej: sakska a pruska kniha. Pod nawodom Hodźijskeho fararja Imiša wuńdžeštej 1881 wobdžěłana agenda a 1892 nowe wudaće perikopow za saksku krajnu cyrkej. 1898 wuda šleski konsistorij serbsku agendu za prusku Hornju Łužicu, za kotrejež wudaće měješe superintendent Kubica zamołwitosć. Hłowne džěło běše však Wojerowski farar Dobrucky zdokonjať.

Dalši nakład agendy a lekcionara běše po léće 1954 trěbny, dokelž bě ewangelska cyrkej woboje změniła. Wot 1960 do 1983 džěłaje Konwent serbskich duchownych, hłownje však superintendent Wirth, na nowym wudaću perikopow a kemšaceho porjada. Běchu to po tehdyšim wašnju rozmnožene łopjena, kotrež so w mapach hromadžachu. Wirthowe teksty běchu zakład za „Serbski lekcionar“, kotryž Serbske ewangelske towarstwo po rěčnym wobdžěłanju w léće 1997 wuda a kotryž je nětko po wuńdženju „Kemšaceje knihi“ zestarjeny.

Jan Malink

Woršta po woršće – němske basnje Měřany Cušcyneje

Wot lětušeje nazymy je po dwěmaj zešiwkomaj skónčnje wobšěrniša kniha z němskimi basnjemi Měřany Cušcyneje na předań. Wona nosy titul „innen bröckelt die unerhörte schicht“ a je w rjedže „Nowa lyrika“ w Lipsčanskim nakładnistwje poetenladen wušta. Z rjadom spěchuje Kulturna založba Swobodneho stata Sakska twórby načasnych sakskich basnicow a basnikow. Kito Lorenc a Róža Domašcyňa staj hižo zastupjenaj.

Nowe je, zo su so w knize tež někotre serbske basnje a jich němski pendant wotčísćeli. To hižo tehodla witam, dokelž ma samozrozumliwe być, zo słuša do kultury Sakskeje tež serbska literatura. Serbski raz lyriki Měřany Cušcyneje pak je wo wjele wjetši hač jenož wužiwanja rěč w pjeć basnjach abo małopisanje němskich substantiwow. Štóz znaje jeje tři serbske zběr-

ki lyriki a prozy abo dalše teksty z jeje pjera, namaka překwapjace woršty a zwiski.

Wjele ruma zabjerje pochad awtorki. Za džěda w Mješicach bě „jede gebügelte falte eine fauda“. Tamny džěd pak znaješe jenož „vier fälle / von meinen sieben“. Hnydom su serbskemu čitarjej konstelacije jasne. Cyły rjad basnjow wěnuje awtorka serbskim wumělcam, mjez druhim Janej Bukej, Iris Brankačkowej, Matej Kosykej a Kitej Lorencowej. Wona je na Čornobohu po puću, w Hamorje, Bošojcach a Budyšinje. Wopisuje, kak so rěč syčawkow rozpušća a kak so něchtó wot diakritiskich znamješkow wohroženy čuje. Secěruje swoje předmjeno, dokelž dyrbi „ě“ w nim nastajnosći rozkladować. Serbske słowa zatwari sej hrajkajo do němskich basnjow a mjenuje to „sorbischdeutscher sprachstoff“. Wot džě-

da, krawskeho mištra, ma drje lubosć k plaťej (němsce dwuzmyslnje „stoff“) a drastam we wjele wariacijach. Namakamy słowa kaž „wortkleider“, „jakawendejacke / aus doppeldichtem stoff“ a „silbensaum“.

Basnje Měřany Cušcyneje su poetiske stworjenja, teksty w kristalinej formje, kotrež wot wšědneje rěče wotbočuja. Je přeco zaso čitajo namakaš přistup k nim a woršta po woršće so ći wotkrywa. Na tym mam swoje wjesele. **Marka Maćijowa**

Treffpunkt täglich

aus meinem fenster in budyšin
schaue ich auf berge und sage hory
im hof grüße ich den nachbarn
dobry dzeń
guten tag wünscht die nachbarin
zwei zungen treffen sich täglich
halten mit ihren sprachen
nicht hinterm berg

Měřana Cušcyňa: innen bröckelt die unerhörte schicht. Gedichte. ISBN 978-3-948305-24-6. 19,80 €

Jürgen Maćij jako chronist Łužicy a wuchodneje Europy

K 70. narodninam Budyskeho fotografa Jürgen Maćija na spočatku tuteho lěta předpožiji serbske nakładnistwo reprezentatiwnu słowno-wobrazowu bilancu jeho tworjenja wot 1972 do džěnsnišeho. Čěmnomódry, skoro kwadratiski a wulkoformatny zwjazk wobzahuje nimo nimale 200 zwjetša cylostrońskich fotografijow – čornobělych, ale tež barbných – pjeć tekstowych přinoškow. Na krótke „Předswłowo“ jubilara scěhuja originelny biografiski zarys wot serbskeho muzeologa Alexandra Pólka, po tym zawod do Łužiskeje tematiki wot wumělskeje wědomostnicy Agnes Matthias, zahajenska narěč k wustajeńcy z lěta 2007 wot Mariusa Winzeler a skónčnje poetiska skica swójskeho zemskeho byća w a wokoło Budyšina wot spisowacelki Měřany Cušcyneje. (Tak kaž Pólkowy esej je tež tutón šěsćstronski džěl knihi dwurěčny, němsko-serbski.)

Maćij charakterizuje swoje džěla zawodnje jako časowe dokumenty z dweju politiskeju systemow, kotrež wo nim samym nazhonjenja a dopóznaća posrědkuja, jako nadawkowe twórby pak druhdy samo stawiznički powědaja. Zrjadowane su tute přikłady z hoberskeho priwatneho fundusa k třom fotografiskim blokam: 1. njezapke reakcije na „Doma“, to rěka z domjaceje Hornjeje Łužicy, kiž so wosebje „małym ludźom“ wěnuja (z lět 1974–2020); 2. serielne produkcije, kotrež su w zwisku z wudobywanjom brunicy a teho scěhami ze swójskeho zajima nastali (1985–2022); a 3. impresije z něhdy socialistiskich kra-

jow, kotrež móžeše NDRski fotograf hižo do 1990 regularnje wopytować, štož Maćij tež činješe (1976–2007).

Historikar Pólk wopisuje čućiwe konstanty a wariablu w fotografiskich špihelowanjach (při čimž zetkawa so wumělstwo w tutym padže z wysokim prestižom). Pisar podšmórnje, zo wurostuja tute časowe swědstwa ze serbsko-němskeho, potajkim dwójneho pochada jubilara, při čimž twori ródna wjes při Sprjewi jasne wuchadžišćo. Poněčim dobywa sej Maćij, po ženětwje a dalokostudiju, wotblyšćowanja widźomneho wobswěta jako powołanje. Wot 1988 skutkuje jenož hišće swobodnje a pučuje při tym časčišo do wukraja.

Drježdžanska kuratorka Matthias, kiž pochadza ze Zapadneje Němskeje, interpretuje „socialdokumentarisku“ kwalitu Łužičana, kotraž wopřijimaše stajnje tež poměr mjez čłowjekom a krajinu – nic jenož, ale wosebje w hórnistwowych kónčinach. Wumělstwowy stawiznar Winzeler, mjeztym tehorunja w Drježdžanach skutkowacy, rozložuje njeposrědni, dowěrliwy počah Maćija k wobydlerjam „wjesneje idyle“ Lichanja (němske mjeno Spreewiese so hakle wot 1911 wužiwa).

Najbóle drje zadžiwa (a přeswědčuje) zajimca tworičelski žiwjenjoběh znateje awtorki Měřany Cušcyneje, kotraž nje-předstaja tu dožiwjenja swójeho rowjen-

ka, ale wosebitosće jeje wosobinskeho puća z tehorunja serbsko-němskeje, ewangeliskeje swójbje. Wona wujasnjuje, kak wěste fota dopomnje nja žiwe džerža, ale zo dyrbi tola kóždy sam při tym swoje ja pytać. Zdawa so, jako bychy mnozy serbscy recipienća we wobrazowych kaž tež słownych přinoškach zwjazka swoje dotalne znaća a spóznajća wobkrućić móhli.

Towaršnostne a hospodarske přewróćenja we Łužicy po 1972 tworja tuž přisahowacu temu noweje knihi, kotraž nawjazuje – tole pokazujetej bibliografija a zapis wustajeńcow na kóncu – na nje-sprócniwe aktiwity česćeného fotografa. Wudaće „Ducy domoj“ jewi so jako facit konsekwentneje zaběry, kotraž wobeńdže po móžnosći klišej zjawneho wědomja. Tola z wida serbskeje wizuelneje reality je wone zdobom pomoc a přejomne wudospołnjenje: Přetož kniha přewodźuje přislušacu wustajeńcu, kotraž so wot srjedz nowembra 2023 hač do kónca februara 2024 w Budyskim Serbskim muzeju wotměwa a připódla wšelake ramikowe zarjadowanja skići. Tute wuhotuja jubilar kaž tež jeho dołholětni partnerojo ze serbskeho wobkruha. **Dietrich Šolta**

Jürgen Matschie: Ducy domoj – Unterwegs nach Hause. Fotografien 1972–2022. Budyšin: Ludowe nakładnistwo Domowina 2023, ISBN 978-3-7420-2748-1, kruta wjazba, 184 stron, 24,90 €

„Wobsahuje modlitwy za cytu swójbu“

Rozmołwa z *Barbara Städtler-Mach*, bywšej prezidentku Ewangeliskeje wysokeje šule w Nürnbergu

Runje wušta je Waša kniha „Ze zíšimi se módlíš. Mit Kindern beten. Modlitwy dla dzieci“ delnjoserbsce, němšce a pólsce, wudata wot Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi. Kotre nazhonjenja z Wašeho džěła su Wam jako awtorce při spisanju knihi spomóžne byli?

Běch džesać lět dušepastyrka w ewangeliskej džěćacej klinice w Nürnbergu. Při tym kładžech tež we wobchadze z džěćimi wulku wažnosť na nabožnosť. K temu słušeja tež modlitwy z džěćimi. Džěći rěča jara bjezposrědnje k Bohu, hdyž so k temu pozbudžeja. Wone rěča w dwójnym zmysle swójsku rěč: jónu tak kaž wotpowěduje to jich džěćacemu widej a položenju, a zdruha w rěči swojeje maćerje a swojeho nana. Na woboje móžach w trojorěčne modlerskej knize nawjazać.

Něhdy wožachu serbscy pčotarjo hač do Nürnberga měd za sławne poprjancy, jako rěkachu tute hišće mjedowe tykancy, tola džensa drje tamniši wobydlerjo lédma něšto wo Serbach wědža. Wot hdy wěsće Wy wo eksistenciji serbskeho ludu we Łužicy?

Wědžach wo Serbach ze swojeho šulskeho časa, jako bu tuta ludowa skupina we wobłuku wučby geografije mjenowana. Tehdy běše Łužica w NDR, na wosobinski kontakt njebě myslić. Wjele lět pozdžišo wopytach – takrjec jako turistka – ze swojim mandželskim Łužicu, předewšěm Budyšin. Hnydom napadny mi dwurěčne wuhotowanje tafłow, a poprawom wočakowach tež rěčanu rěč słyšeć. Dopominam so, zo běch trochu přestapjena, zo njebě rěč w zjawnym žiwjenju słyšeć. Jako w hoscencu wobjedowachmoj a přecelna pinčnica naju poslužowaše, narěčach ju, hač z tuteje kónčiny pochadža a serbsce rěči. Wona bě woprawdže z Budyšina a rozumješe serbsce, rěčeć pak njemóžeše. Wěm hišće, kak młoda žona powědaše, zo jeje wowka serbsce rěči, a poprawom by wona to tež rady chcyła a dale daća.

Nowa delnjoserbsko-němsko-pólska kniha z modlitwami za džěći, wudata wot Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi

W džěłowej rozmołwje wo trojorěčne modlerskej knize: prof. PD dr. theol. Barbara Städtler-Mach, wot lěta 1996 profesorka a wot 2014 do 2022 prezidentka Ewangeliskeje wysokeje šule w Nürnbergu, a Werner Měškank, zastupowacy předsyda Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi, ze Zaspow

Foto: Justyna Michniuk

W čim wobsteji po Wašim měnjenju hódnota małych rěčow za wjetšinowu ludnosť a kak měli tute spěchowac?

Najprjedy raz chcu wuzběhnyć, zo widžu w rěčenju a zrozumjenju kóždeje rěče wulku hódnotu. Rěče su kulturne a čłowjstwowe stawizny, a wobknježenje kóždeje rěče woznamjenja wulku hódnotu. To přitrdžeja tež za małe rěče. Za mnje je to podobne kaž z hudźbnymi nastrojemi: Hudźbny swět wuńdže tež bjez rědkich instrumentow. Přiwšěm maja so tež tute hajić a hladać a wobchad z nimi měł so wučić a dale posrědkować. Spěchowanje mjeńšinowych rěčow woznamjenja spěchowanje duchownych kubłow, kotrež mnohotnosť našeje kultury wučinja.

Čehodla wudani so próca wokolo modlitwow z džěćimi, hačrunjež je w Delnej Łužicy jenož hišće mało swójbow, kotrež swoje džěći serbsce a křesćansce kubłaja?

Modlerska kniha, wšojedne hač za džěći abo dorosćenych, w našim času prawdžepodobnje njebudže žadyn bestseller. Mi njeńdže při tym wo kwantitu, potajkim wysokosć nakłada a předawanske ličby. Tuta trojorěčna modlerska kniha je w dwójnym zmysle kulturne bohatstwo: Jónu, dokelž wobsahuje modlitwy za cytu swójbu, a zdruha, dokelž móže so paralelnje w třoch rěčach čitać a modlić. Tuž so tež mały nakład wudani.

Maće sama nazhonjenja z dwua wjacerěčnosťu?

Mam mandželskeho, kotryž jenak derje

pólsce a němšce rěči. W našim domje rěčešće so wobě rěči paralelnje, wosebje tež dla mnoho wopyta z Pólskeje a Českeje. Sama rěču wězo wjele lěpje němšce hač pólsce, sym pak horda, zo pólsčinu derje rozumju. Jendželščinu a francoščinu, kotrejž sym w šuli wuknyła, tehórnuja rady wužiwam, čitam tež přeco zaso nowiny abo knihi w tutymaj rěčomaj. W zrozumjenju, rěčenju a čitanju druhich rěčow widžu wulke lěpšiny za wuwíce intelekta a kulturneho zrozumjenja.

Njejsće jenož wědomostnica, ale tež fararka. Kotru rólu hraja modlitwy we Wašim žiwjenju? Čehodla je wosebje wažne, zo so swójbja zhromadnje modli?

Za mnje wosobinsce je modlenje jara wažne. Modlu so kóždy džěń, nic jenož rano a wječor abo na Božich službach. Modlitwu w swójbje mam za wuznamnu, tež hdyž je mi wědome, zo je to wjele ludžom njezwučene, so zhromadnje modlić – wothladajo raz wot blidoweje modlitwy. Tola zwučeny ritual, na přikład hdyž ze zhromadnej modlitwu do łoža džemy, je za zhromadnosť a začuće schowanosće za džěći jara spomóžny.

Što byšće chcyła Serbam zdžělić?

Činće wšo, štož je wam móžno, za zdžerženje swojeje rěče. Rěčće z wulkim sebje wědomjom serbsce. Wužiwajće spěwy a modlitwy, přeložki biblije a předowanja za identifikaciju ze serbskej rěču a narodnosťu!

Wutrobny džak za rozmołwu.

Prašaj so Werner Měškank

Rozprawa Serbskeho ewangelskeho towarstwa na léto 2023

Přednjesena na sobustawskej zhromadźiznje na reformaciskim dnju w Budyšinje

Serbske ewangelske towarstwo ma tučasnje 51 člonow. Lětsa njemóžachmy žanych nowych člonow witać, ale njetřebachmy so tež wot žanych člonow rozžohnować. Hanka Tarankowa, kotraž je wot spočatka w léće 1994 sobustaw towarstwa, swjećeše 28. oktobra swoje 90. narodniny. Přejemy jej wjele zboža, Bože žohnowanje a strowotu.

Předsydstwu SET přislušeja Stefan Cuška, dr. Günter Holder, Mato Krygař, Robert Maćij, Měrcin Wirth a Günter Wjenk kaž tež sup. Krystof Rummel. Jako předsydstwo smy so lětsa trójce schadźowali: w januarje, w meji a w septembrje.

Džěło w minjenym léće

4. decembra swjećachmy na Michałskej farje w Budyšinje **adwentničku**. Na njej předstajni so nowy serbski džěcacy a młodžinski spěwnik „Zernička“. Džakujemy so projektowej skupinje za dołholětnu njesprócnu džěło.

Bukečanska Bjesada, wosada a SET su 16. decembra na **Mobilny adwent** Němsko-Serbskeho ludoweho džiwadla do Bukec přeprošyli. 115 wopytowarjow bě při zymskich temperaturach na farski dwór přišło. Chór Budyšin zarjadowanje z krótkim programom wobrubili.

Składnostnje **100. posmjertnin fararja Jana Křižana** přeprošy 25. a 26. februara Hodžijska wosada zhromadnje z Domizniskim towarstwom, Maćicu Serbskej a Serbskim ewangelskim towarstwom na wopomnjeće do Hodžija.

Wot 14. do 16. apryla wotmě so **Serbski ewangelski kónc tydženja** w Hainewaldze. 39 ludźi so tam zeńdže, mjez nimi 14 džěci a 10 młodostnych. Běše to zaso rjana zhromadnosć. Džakujemy so organizatoram wokoło fararki Jadwigi Malinkowej a Katje Meyerowej.

Handrij Wirth bě za njeźelu, 21. meje, **Serbski bus** do Wróclawja přihotował. Na wulěće wobdžěli so synla skupina 19 wosadnych z Wojerowskich kónčin. Cyłkownje bě jich 26 wobdžělnikow.

10. a 11. junija wotmě so **Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń w Slepom** z bohatym programom. Sobotu zarjadowa so kolesowanska tura po wosadze. Nawječor zhromadźi so 70 připoslušarjow w cyrkwi ke koncertej z organistom Janom Kralom a chórom Serbskeho ludoweho ansambla. Na njeźelnišich kemšach předowaše sup. n. w. Jan Malink. Popołniši program wotmě so na Njepilic statoku w Rownom. Fararce Jadwize Malinkowej a Slepjanskej wosadze džakujemy so za wšu prócu přihotowanja a přewjedzenja.

26. awgusta bě **swójbne pućowanje a dworowy swjedžen**, kotryž bě Maćijec

Předsyda Mato Krygař přednese rozprawa towarstwa.

Foto: Trudla Malinkowa

swójba w Hrubjelčicach přihotował. Wutrobnje so jej za to džakujemy. Swjedžen měješe sylny ekumeniski charakter. Předsydstwo našeho towarstwa widzi kritisce, zo wotmě so samsny džen swjedžen Domowiny w Přiwčicach, hačrunjež běše termin za swjedžen SET w Hrubjelčicach hižo dołho znaty.

Bjesady w Rakecach, Hodžiju a Bukecach dale aktiwne skutkuja a tak serbske žiwjenje w swojich wosadach wobohaća. Mjenować chcú přednošk Christiana Kesnera w Hodžiju, čitanski wječork z Měranu Cušcynej a Markom Grojlichom we Wuježku, spěwanski wječork w Komorowje pola Rakec a čitanski wječork z Robertom Lorencom w Rakecach. Bjesady přewjedzechu prawidlowne zetkanja swojich člonow. Nimo toho je Bukečanska Bjesada rěčneje kursaj organizowała. Druhi kurs z wosom wobdžělnikami je so w oktobrje započal. Projekt ZARI za wožiwjenje serbskosće w prjedawšich serbskich kónčinach kurs přewodźuje. Ze stron ZARI chcedza zwěsćić, hač maja wobdžělnicy zajim za intensiwny kurs serbsčiny. Tajki ZARI za přichod přihotuje. 21. oktobra wotmě so džěłarnička Bjesadow na Horach pola Wojerec. Zarjadowanje z nimale 40 wobdžělnikami bě derje přihotowane a wopytane. Po tym widžachu wobdžělnicy a dalši zajimcy hišće hru lajskecy džiwadloweje skupiny Bratrowstwa z Kulowa.

Tež lětsa je **Pomhaj Bóh** zaso prawidlownje wuchadzał a wobšěrnje wo wšěch zarjadowanjach ewangelskich Serbow kaž tež wo dalšich podawkach roz-

prawjał. Za to so redaktorce Trudli Malinkowej a wšitkim dopisowarjam džakujemy. Kaž hižo na lońšej zhromadźiznje w Drěwach diskutowachmy, stej so předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka a Serbskeho ewangelskeho towarstwa rozsudžiloj, abonement za Pomhaj Bóh z 1. januarom 2024 wot dotal 8 na 15 eurow zwysić. Nadžijamy so, zo čitarjo tute zwysjenje akceptuja.

Ochranowske hesła na léto 2024 su w Ludowym nakładnistwje Domowina wušli. Džakujemy so Marce Maćijowej a Olafej Langnerej za zestajenje.

Sup. n. w. Jan Malink a Marka Maćijowa staj lětsa manuskript nowje **kemšaceje knihi** dodžětaoj. Bě to projekt Serbskeho wosadneho zwjazka. Po hoberskim džěle nam kniha nětko předleži. Na serbskich kemšach 5. nowembra chcemy knihu swjatočnje do služby brać. Tuta rjana a wosebita skladnosć zasluži sej wulku ličbu kemšerjow. Dyrbimy mjeztym džakowni być za kóždu serbsku Božu službu, kotruž móžemy swjećić. Njeje to hižo samozrozumliwe.

Člonaj towarstwa Friedhard Krawc a Arnd Zoba prócujetaj so wo digitalnu wersiju serbskeje biblije z léta 1905, tak mjenowanu **Bibliju 2.0**. Mjeztym wona digitalnje předleži. Tučasnje nahrawaja so pod jej nawodom teksty ze Sćenja po swjatym Mateju. Hižo hotowe teksty steja na našim youtube kanalu.

Internetowa strona SET tuchwilu přistupna njeje. Bě to hač dotal priwatna strona Měrcina Wirtha, kotryž je ju lětsa w nalěču přepodał našemu towarstwu. Zamołwitosć za nju je Stefan Cuška přewzał. Tuchwilu so wona předžětuje. Nadžijamy so, zo budže hač do kónca léta zaso přistupna.

Wuhlad na léto 2024

Džěłarnička Bjesadow planuje so za nazymu. Zamołwita je tón raz Bukečanska Bjesada. Cyrkwinski džen přihotuje so za 2. junij w Gołkojwach w Delnej Łužicy. Prócuje so, zo móže so klětu zaso Serbski ewangelski kónc tydženja w Hainewaldze wotměć kaž tež dworowy swjedžen w Hrubjelčicach. Wudawanje Pomhaj Bóh a Ochranowskich hesłow budžemy dale wobstarać. Klětu na reformaciskim dnju chcemy zaso sobustawsku zhromadźiznu přewjesć. Namjety za městnosć su nam witane.

Na kóncu rozprawy so wšitkim člonam a člonkam našeho towarstwa a wšěm dalšim wosadnym džakujemy, kotřiž so wo serbske ewangelske žiwjenje prócuja a je podpěruja. Nadžijamy so na dalše dobre zhromadne džěło.

Mato Krygař, předsyda SET

Wo towarstwowych naležnosćach a kemšacej knize

Hłowna zhromadźizna SET na reformaciskim dnju w Budyšinje

Reformaciski dzeń zeńdze so 26 sobustawow a pjeć hosći k sobustawowej zhromadźiznje Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Budyšinje. Zarjadowanje zahaji so z krótkej nutrnosću w Michałskej cyrkwi. Sup. Krystof Rummel pokaza na wuznam dnja, kotryž nas napomina, zo bychmy sej zakłady wěry wuwědomili a cyrkej a sebje we wěrye zdžerželi. Mysle wobkrućichu přítomni z reformaciskim kěrlušom „Jedyn twjerdy hród“.

Rozprawy a wólby

Na wosadnej žurli na farje běchu so Tereza Bejmakowa a Měrcin a Benjamin Wirth wo rjenje přikryte blida a bohatu swačinu postarali. Wutrobny džak jim za wšu prócu!

Po kofeju a bjesadze poda předsyda Mato Krygar rozprawu wo dźěle towarstwa w minjenym léce (hlej str. 8). Přizamknjšeť so financnej rozprawje, kotrež poda Měrcin Wirth za dźělo towarstwa a za wudawanje Pomhaj Bóh. Pisomnje předležese rozprawa rewizorow Hanyróžy Šafrautoweje a Gerata Krawca, kotraž běštaj so zamołiwioj. Wšitke rozprawy sobustawojo jednohłósnje schwalichu.

Wólby, kotrež běchu po wustawkach léta zaso trěbne, nawjedowaštaj Elena Quarzowa a Benjamin Wirth. Wšitcy dotalni člonjo předsydstwa a rewizijneje komisije znowa kandidowachu. Dalši kandidača so njenamjetowachu. Tak so w tajnych wólbach wšitcy dotalni znowa wuzwoliču. Člonjo předsydstwa wobkrućichu w swojim kruhu Mata Krygarja w zastojnstwje předsydy.

Namjety a diskusija

W diskusiji Jan Malink na to skedźbni, zo su nowe kěrluše za nabožne wusyłanja w rozhłosu MDR trěbne. Měli to jednoabo dwuhłósnje spěwy być, kiž nimaja wu-

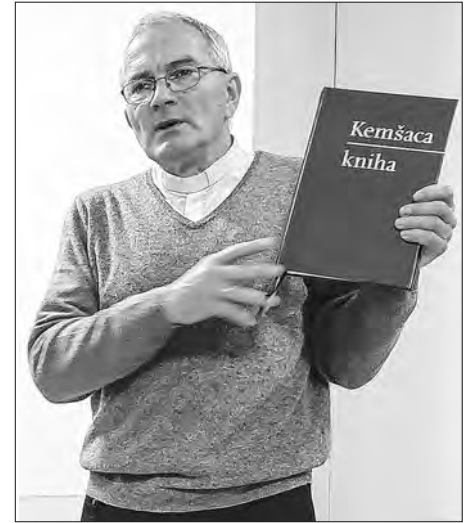
mělski, ale kemšacy duktus. Jadwiga Malinkowa dopomni na serbski projektny chór na lońšim cyrkwiniskim dnju w Slepom, kiž móht nadawk přewzać. Wo organizaciju měła so projektna skupina starać, kotraž tež prawniske a pjenježne wěcy rjaduje a trěbne korespondency wjedže. Katja Meyerowa namjetowaše, zo móht jeje syn Lukaš někotre kěrluše jako solist spěwać.

Jadwiga Malinkowa so prašeše, hač je hišće doć rěčnikow za „Słowo k dnjej“ w rozhłosu. Namjetowaše, w adwence přewjesć dźěłarničku za mlódsich. Po tym měli so nowačcy wobsahowje a rěčnje přez mentora resp. lektorku při přěních praktiskich kročelach dale přewodźeć, doda Trudla Malinkowa.

Marka Maćijowa předstaji „Kemšacu knihu“, kotraž wobsahuje bibliske teksty w načasnej serbsčinje. Solidnje wuhotowana, do kumštneje kože wjazana a ze zlotym rězom wozdobjena plaći kniha 40 eurow.

Christiana Piniekowa posrědkowaše postrowy z Delnjeje Łužicy wot Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi. Rozprawješe wo jednanju fararki Köhleroweje z biskopom Stäbleinom wo tym, zo měła EKBO městno serbskeho katecheta wupisać a so zamołiwć za njeprawdu, kotruž bě Serbam w zaštosći načiniła. Składnostnje swojeho kłětušeho 30lětneho jubileja přihotuje towarstwo wustajeńcu kaž tež cyrkwiniski dzeń w Gołkojcah. Rozprawaerka pokaza na delnjoserbske „Gronka“, kotrež smědžese sej kóždy sobu wzać.

Handrij Wirth přeproso přichodnu hłownu zhromadźiznu do Njeswaćidła, hdžež bě so SET 1994 založilo. Mato Krygar připowědźi wopyt biskopa Bilza kłětu w aprylu w Hodźiju. Přiklesk dósta Armin Busch z Drježdźan, kotryž SET přisłuša a so serbsce předstaji. Jadwiga Malinkowa rozpra-

Sup. n. w. Jan Malink předstaji nowu „Kemšacu knihu“. Foće: Trudla Malinkowa

wješe, zo so Serbska ewangelska skupina na Signal derje přiwza a zo móhli so hišće dalši zajimcy přidružić.

Pjata serbska kemšaca kniha

Na žiwe wašnje přednošowaše sup. n. w. Jan Malink wo dotalnych pjeć wudačach serbskeje kemšaceje knihi. Přenje epistole, scěnje a agendu bě w nadawku Hornjołužiskich stawow w lětomaj 1695/96 nadžěłała komisija pjeć fararjow pod nawodom Pawoła Prätoriausa. Tute teksty so wužiwaču, doniž Jaroměr Hendrich Imiš 1881 a 1892 wot sakskeje cyrkwe spěchowane nowe wudaće njepředpožili. Po Druhej swětowej wójnje staraše so sup. Gerhard Wirth wot 1960 do 1983 wo načasne teksty, kiž so jako ormig-kopije w mapach zběrachu. Po přewróće přewza nowozaložene SET nadawk. Kata Malinkowa teksty přehlada, Lubina Tarankec je wotpisa a Měrcin Wirth wobstara 1997 čišć a wjazanje „Serbskeho lekcionara“. Na nětčišim pjatym wudaću dźělaše Jan Malink wo časa swojeho wotchada na wuměnk 2020, podpěraný wot nazhoniteje lektorki Marki Maćijoweje.

„Kemšaca kniha“ wobsahuje wjac hač 600 wotrězkow z biblije. Wo spodobne wuhotowanje je so Isa Bryccyna postarała. Kniha měješe spočatnje w LND wuńć, wšelakich šmjatkow dla pak ju naposledk Serbski wosadny zwjazk w swójskej zamołiwosći wuda. Projekt so z wjacorych stron financielnje podpěrowaše. Čišćało je so dohromady 200 eksemplarov. Mjeztym dźěła so na wudaću digitalneje wersije.

Za wukonjene hoberske dźěło so přítomni z přikleskom džakowachu. Wjacori sej nowu knihu za swójsku potrzebu kupiču.

Trudla Malinkowa

Sobustawska zhromadźizna SET we wosadnej žurli na Michałskej farje

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (15)

Pawoł Albert w Malešecach (hač do 1963)

Pawoł Albert (Paul Albert) narodži so 31. januara 1911 jako syn serbskeju burskeju staršuju w Cyžecach. Jeho nan, kubler Ernst Albert, bě sobustaw cyrkwinskeho předstejičerstwa Budyskeje Michałskeje wosady. W Albertec domje wotměwachu so bibliske hodžiny a nutrnosće, ke kotrymž tež družu wjesnjenjo přichadźachu. 1925 bu syn Pawoł na serbskich kemšach w Michałskej cyrkwi konfirmowany.

Hač do 1932 chodžeše Pawoł Albert na Budyski gymnazij. W tutych lětach spěwaše sobu w na tradicije bohatym, w lěce 1574 založenym chórze inkwilinow w Budyšinje, kotryž husto na kemšach sobu skutkowaše a pozdžišo do cyrkwinskeho chóra Pětrскеje wosady přěndže. Dwě lěce bě prefekt chóra a 1974 swjedźenski předar k jeho 400lětnemu jubilej. W serbskim wobłuku bě sobustaw gymnazialneho towarstwa SSB a zahorjeny schadzowankar. Tež tu wažachu sej jeho kmanosće jako wuběrný spěwar a pianist.

W poslednim gymnazialnym lěce zastupi Pawoł Albert jako 20lětny dnja 1. decembra 1931 do strony NSDAP (sobustawske číslo: 823 568). Nimo teho bě sobustaw HJ, SA a NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt) a bu wuznamjenjeny ze złotym znamješkom HJ (Hitlerjugend).

Studij teologije absolwowaše w Lipsku a Jenje. Tři króc, wot 1933 do 1935, wobdžěli so w prózdnicach na Serbskim homiletiskim seminarje pola fararja Zarjenka w Chwaćicach, zo by so na zastojnstwo w serbskej wosadze přihotował. Po tym zo bě 1938 přenje teologiske pruwowanje w Jenje zložil, pósła jeho cyrkwinske wjednistwo jako naslědnika fararja Awgusta Mikele do Malešec.

Prijedy hač bě so farar Mikela nazymu 1937 na wuměnk podať, bě so wo to prócował, zo njeby po jeho wotchadže brunu

duch do Malešanskeje wosady začahnył. Hromadže z cyrkwiskim předstejičerstwom bě pola cyrkwinskeho wjednistwa w Drježdźanach zapodať próstwu wo serbskeho naslědnika, kotryž njeskutkuje w zmysle Němskich křesćanow (Deutsche Christen, DC). Tehdyša bruna cyrkwinska wyšnosť wšak na próstwu njezdžiwaše a pósła młodeho stronjana Pawola Alberta.

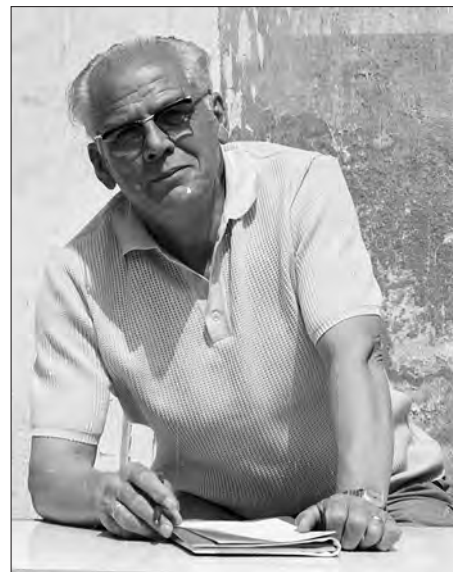
Dnja 1. apryla 1938 nastupi Pawoł Albert jako farski wikar w Malešecach, a 25. junija 1938 bu tu ordinowany. Wot 31. januara 1942 bě wosadny farar.

Lěto po ordinaciji woženi so Pawoł Albert 30. junija 1939 z Juttu Spielmann (1916–2007), džowku superintendenta z Lipska. W lětach mjez 1942 a 1946 narodžichu so mandželskimaj džowce a syn: Marikke, Wolf-Karsten a Eilika.

Lěto po wudyrjenju wójny dyrbyješe młody farar do wojakow. Wot oktobra 1940 hač do kónca wójny bě w aktiwnej wojskeje službě, naposledk jako leutnant. „Pawoł Albert je wosebje čerpjeć měř w krutej zymje 1941/42 na ruskej fronće.“ (PB 1/1991) Po pušćenju z jatby nawróci so w oktobru 1945 do zastojnstwa w Malešecach.

Po wójnje so wotnacifikowanska komisija sakskeje krajneje cyrkwyje tež z fararjom Albertom zaběraše, jeho pak jako „harmloser Mitläufer“ zastopnjowa. 1948 wozjewi wusud: „vikarische Weiterbeschäftigung, mit Rücksicht auf sein Wentendum in der bisherigen Gemeinde“. Pawoł Albert smědžeše w Malešecach wostać, ale so na wikara degradowaše. Hižo něšto měsacow pozdžišo pak smědžeše so zaso na farske městno přizjewić. Po tym zo jeho Malešanske cyrkwinske předstejičerstwo jednohótnje za swjeho fararja wuzwoli, so 1949 do zastojnstwa wróci.

Runja druhim serbskim duchownym přislušeše farar Albert po wójnje serbske mu konwentej, kotryž serbski superintendent nawjedowaše. Za jeho čas swjećeše so 1957 Serbski ewangeliski cyrkwinski dzeń w Malešecach. Tež na dalších cyrkwiskich a kubłanskich dnjach kemše a bjesadu husto ze swjim wurjadnym spěwanjom wobohači. Wo serbskim wosadnym džele w Malešecach sam praji: „Hač do lěta 1963

Pawoł Albert (1911–1999) Foto: archiw PB

mějach tam kóždy druhu nježdzu dosć wopytane serbske kemše.“ (PB 8/1990)

Po 25 lětach w Malešecach přesydlili so Pawoł Albert 1963 na přenje farske městno ródneje Michałskeje wosady w Budyšinje. Samsne lěto zapokaza so jako jeho naslědnik w Malešecach Frieder Lange, syn prjedawšeho Michałskeho fararja. Na njeho so nadžijachu, „zo chce serbsku rěč hišće dowuknyć.“ (PB 11/1963). To pak so njesta, tak zo dyrbychu družu fararjo serbskorěčne zastaranje w Malešecach přewzać. 1964 mějachu tu měsacnje serbske kemše. 1966 sup. Wirth zwěsći: „Starosće nam čini woteběranje serbskeho wosadneho žiwjenja w Malešecach.“ (PB 3/1966)

Hišće lětdžesatki so serbske cyrkwinske džělo w Malešecach dale wjedžeše, spočatnje z kemšemi, naposledk z wosadnymi popołdnjami. Wo to so swěru staraštaj serbskaj superintendantaj z Budyšina, najprjedy Siegfried Albert, potom Jan Malink. Po wšej wokolnje woblubowane běchu wot lěta 2000 dwurěčne kemše na Bože spěče w stanje na swjedźenskej łuce w Malešecach.

Pawoł Albert wosta hač do 1979 farar w Budyšinje, hdžež so pod jeho nawodom Michałska cyrkwe zakładnje wobnowi. Jako wuměnkar přesydlili so 1980 z mandželskej do Weinheima (Baden-Württemberg) do bliskosće džowki a syna. Po přewróće přijědže w lěce 1990 na Serbski ewangeliski cyrkwinski dzeń do Malešec, hdžež přestapjeni zwěsći: „Malešanskich wosadnych tam njejsym zetkał. Bohužel!“ (PB 8/1990)

Pawoł Albert zemřě 17. januara 1999 we Weinheimje a ma tam swój posledni wotpočink. **Trudla Malinkowa**

Cyrkej na nawsy w Malešecach

Foto: Trudla Malinkowa

Nowa zastupowaca superintendentka

Na wokrjesnej synodze sobotu, 4. nowembra, w Niskej su synodalajo cyrkwinskeho wokrjesa šleskeje Hornjeje Łužicy fararku Jadwigu Malinkowu jako zastupowacu superintendentku wuzwolili. Fararka Malinkowa je wot lěta 2014 wosadna fararka w Slepom. W přichodnych lětach budže zhradnje z nowym superintendentom Danielom Schmidtom z Rózborka najjužniši cyrkwinski wobwod Ewangelskeje cyrkwy Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO) nawjedować. Do cyrkwinskeho wokrjesa słuša 64 wosadow z něhdze 37 000 wosadnymi mjez Zhorjelcom a Rólanami. Mjez druhim słušeja Wojerowska, Łazowska, Kulowska kaž tež Slepjanska wosada do cyrkwinskeho wokrjesa šleskeje Hornjeje Łužicy. **PB**

Superintendent Daniel Schmidt a zastupowaca superintendentka Jadwiga Malinkowa po wuzwolenju na synodze w Niskej Foto: EKBO

Dohlad do načasneje serbskeje literatury

Wot lěta 2000 wudawa Ludowe nakładnistwo Domowina w rjedze „Die sorbische Bibliothek“ wuznamne twórby serbskeho literarneho herbstwa a serbskeje načasneje literatury w němskej rěči. Nětko předleži we wudawačelstwje Marki Maćijoweje dwanaty zwjazk a to přeni raz w formje antologije. Powědančka a esejistiske teksty z 1990tych lět hač do přitomnosće su drje serbskemu čitarstwu z wulkeho džela znate, tola wuběr a zestawa dowolitej tež jemu nowy, rozšěrjeny wid na prašenja, kiž nas přeco zaso zaběraja: Štó sym? Zwotkel pochadžam? Što zawostaju?

Wotmołwy 14 awtorow a awtorkow su

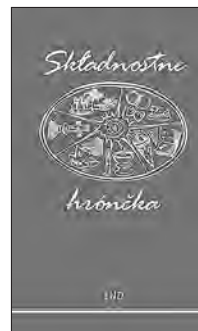
runje tak wotměnjawe kaž jich rukopisy a wašnja powědanja. Wjetšinu tekstow su sami w němskej rěči spisali, někotre buchu ze serbsčiny přeložene.

Knižna premjera budže 7. decembra, w 19.00 hodź. w Smolerjec kniharni. **LND**

Die sorbische Bibliothek: Wie ein Mittelpunkt entsteht, Prosastücke, wudata Marka Maćijowa, kruta wjazba ze škitnej wobalku, 220 stron, 978-3-7420-2754-2, 24,90 €

Serbske hrónčka za wšě skladnosće

Narod džěsća, šulski zastup, džen mačerje, kulowate narodniny, kwas a mandželske jubileje abo žarowanje – w žiwjenju mamy wjele skladnosćow, ke kotrymž trjebamy serbsku baseń abo hrónčko. Silwija Wjeńcyna, sama pilna awtorka tajkich, je něhdze 170

pozbuďowacych, lóštnych, džaknych a tróštowacych hrónčkow a basnjow za wšě tute skladnosće zezběrała. Pod titulom „Skladnosćne hrónčka“ je nětko w LND wušta kniha wurjadny dar na hodonje blido do kóžděho serbskeho domu.

Woblubowanym bječasnym twórbam Michała Nawki, kiž buchu swój čas hižo w knize „Łónčko hrónčkow“ wozjewjene, so nowše a nowe přidruža, mjez druhim z pjera Marje Brězanoweje, Bena Budarja, Hańže Winarjec, Moniki Kochoweje, Sabinny Žuroweje a zestajerk sameje. **LND**

Skladnosćne hrónčka, zestajila Silwija Wjeńcyna, titulna ilustracija Isa Bryccyna, barb. wobr., kruta wjazba, 184 stron, 978-3-7420-2509-8, 14,90 €

Wot januara 2024 plaći Pomhaj Bóh 15 eurow

Hižo wjace hač dwaceći lět plaći lětny abonement našeho časopisa Pomhaj Bóh wósom eurow. W tutym času su so kóšty za čišć a rozpóstanje kaž tež za redakciju wospjet zwyżili. Tute zwyżjenja stej Serbski wosadny zwjazk a Załožba za serbski lud dotal přeco z wyšim spěchowanjom wuruńať. Přinošowali su tež dary čitarjow. Běchu pak tež hłosy, kotrež měnjachu, zo je dotalna plaćizna přeniska a měła so přiměrić.

Serbski wosadny zwjazk (SWZ) a Serbske ewangelske towarstwo (SET) stej zamówtjej za wudawanje Pomhaj Bóh. Předsydstwje stej nětko rozsudziťoj, plaćiznu za časopis wot 1. januara 2024 zwyżić na 15 eurow na lěto za čišćanu kaž tež za elektronisku wersiju. Wonej matej abonement za 15 eurow wob lěto za přiměrjeny,

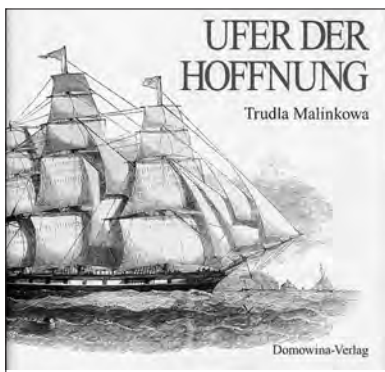
kotryž njeby abonentow přezadať. Dotalna plaćizna je z lěta 2002. Njebudže drje žaneho čitarja, kiž njeby sej dobru kwalitu časopisa a spuščomne džěło redaktorki Trudle Malinkoweje wažiť. Prosimy tehodla abonentow, zo bychu nowu plaćiznu akceptowali a našemu časopisej swěrnostali. Jednotliwe wudaće plaći w předańi w Smolerjec kniharni 1,50 eurow.

Čitarjo, kiž su redakciji poľnomóc wotknihowanja abonementa dali, njetrjebaja ničo změnić. Wot januara 2024 so nowa plaćizna wotknihuje. Tamnych čitarjow prosimy, zo bychu nowy abonementski pjenjez we wysokosći 15 eurow za lěto 2024 na konto DE03 8555 0000 1000 0831 67 pola Nalutowarnje Budyšin (BIC: SOLADES1BAT) přepokazali.

Předsydstwje SWZ a SET

Znowa wo serbskich wupućowarjach

Texas, Awstralska, Kanada – něhdze pjeć tysac Serbow wupućowara runja milionam tamnych Europjanow w 19. lětsotku do cuzeje zemje. Bolostna nuza čěła a duše čěrješe jich z domizny do zamórskich krajow. Běše to puć, kiž Trudla Malinkowa w swojej runje w štwórtym nakładze wušlej knize „Ufer der Hoffnung“ na jimace wašnje wopisuje. Wona podawa dokładny dohlad do přičinow wupućowanskeho hibanja, rozprawja wo horju doskónčneho rozžohnowanja z domizny, wo bēdže měsacy tra-

jaceho přejězda na płachtaku a čěžkim započatku w cuzbje. Wosebitu hódnotu nabywa kniha z tym, zo su jej přidate karty, stare fota, mnohe originalne dokumenty kaž tež nadrobne lisciny z mjenami wupućowarjow. Nimo toho su w nětko wušlym nakładze dalšej wobrazaj a přidatne citaty zaprijate. **LND**

Trudla Malinkowa, Ufer der Hoffnung. Sorbische Auswanderer nach Übersee, 4., přehlad. nakł. 2023, 312 stron, 68 čornobělych wobrazow, tři karty, kruta wjazba ze škitnej wobalku, 978-3-7420-1634-8, 25,90 €

Powěšće

Delnja Hórka. Při Lutherowym pomniku na Křiču južnje Delnjeje Hórki swjećeše něhdže połsta wasadnych na reformacijskim dnju nutrnosť z fararku Maria Ramsch. Delnjohórčan Rainer Koban, sobuzałožer tamnišeho domiznišeho towarstwa, přednošowaše wo stawiznach pomnika. Postajili běchu jón wjesnjenjo skladnostnje 400lětneho Lutheroweho jubileja 1883. Wot lěta 2005 swjeća tam na iniciatiwu tehdyšeho wasadneho fararja Wilfrieda Noacka skladnostnje kemše. Wšitke napisy na pomniku su w serbskej rěči.

W Ketličanskej cyrkwi předstaji ansambl lajskich hrajerkow a hrajerjow spočatk nowembra inscenaciju „Unser Land“, kotraž jedna wo serbsko-němskim poměrje we Łužicy. Předstajenje z něhdže 60 wopytowarjami bě po wuprajenju wasadneje fararki poľny wuspěch. 25. nowembra wospjetowachu džiwadłowu hru w Zinzendorfskej cyrkwi w Choćebuzu.

Foto: Konrad Behr

Budyšin. Na Mačićnej akademiji 2. nowembra přednošowaše Evelyn Fiebiger z Budyšina na Michałskej farje wo Ryčercer wučerskej swójbje z Hodźija. Něhdže dwanaće serbskim a němskim připoslušarjam předstaji nadrobne žiwjenski puć štyrjoch bratrow ze serbskeje žiwnosćerskeje swójby, kotřiž so wšitcy z wučerjami stachu a čas žiwjenja w serbskich a něm-

skich wsach Hornjeje Łužicy skutkowaču.

Delni Wujězd. W Byrgarskim domje w Delnim Wujězdze předstajichu 7. nowembra sobudžětačerki a sobudžětačerjo swój projekt „Syć za regionalnu identitu a serbsku rěč“ (ZARI). Z wědomostnym nawodom, rěčnymi motiwatorami a regionalnym managementom chcedza wosebje w přeněmčonych ewangelskich kónčinach Hornjeje Łužicy serbsku rěč wožiwić. Zaměr je, zo změjemy w lěće 2050 połsta tysac serbsce rozumjacych a w lěće 2100 sto tysac serbsce rěčacych ludźi we Łužicy. ZARI je projekt Domowiny w Sakskej, kotryž so z programa strukturneje změny spěchuje.

gelskim spěwarskim. Wjacore sta stronow woprijacy rukopis chowa so džensa w Serbskim kulturnym archiwje. 1914 přesydlili so na wuměnk do Budyšina. Swój posledni wotpočink namaka pódlu swjeho nana na Poršiskim kěrchowje. Pomnik na row stajichu jemu Poršiscy konfirmadza z jeho hamtskich lět 1886 do 1914. T.M.

Přeprašujemy

02.12. sobota

- 14.00 zgromažina Spěchowarškego towarstwa za serbsku rěč w cerkwi w serbskim wósadnym zmakanišću w Chmjelowje
- 15.00 ekumeniske wasadne popoždnje we wasadnym domje Hubertusoweje wasady na Běłym Jelenju w Drježdžanach (sup. Rummel)

10.12. 2. adwent

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)
- 14.00 serbsko-nimiska namša w Huštanju (fararka Schlüter, lektor Leipner)
- 14.30 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel), přizamknje so adwentnička na farje

12.12. wutora

- 19.00 serbski wječork Žiweho adwenta w farskej bróžni w Rakecach

17.12. 3. adwent

- 10.00 serbske kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. n. w. Malink)

21.12. štwórtk

- 18.30 adwentnička Bjesady na farje w Bukcach

24.12. patoržica

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhtosu (fararka Malinkowa)

25.12. 1. dzeń hód

- 10.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farar Malink)
- 10.00 gódowna namša w Serbskej cerkwi w Chóšebuzu (farar Jachmann)

26.12. 2. dzeń hód

- 10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel)
- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhtosu (sup. Rummel)

Zarjadowanja 2024

01.01. Nowe lěto

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhtosu (sup. n. w. Malink)

07.01. 1. njedzela po Třoch kralach

- 14.30 ekumeniski nyšpor w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje (kanonik Šćapan, sup. Rummel), přizamknje so hodownička na Benowej žurli

Dary

W oktobru je so dariło za Serbske ewangelske towarstwo 50 eurow, 23 eurow a dwójce 5 eurow a za Pomhaj Bóh 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před sto lětami, 24. decembra 1923, zemře dohlólětny Poršiski farar **Arnošt Krygar** w Budyšinje. Narodził bě so 1847 jako syn zaslužbneho Poršiskeho fararja Hendricha Awgusta Krygarja (1804–1858). Po zažnej smjerći nana přesydlili so wudowa do Budyšina, hdžež wopyta syn gymnazij. Studowaše teologiju w Lipsku a džělaše po tym sydom lět jako wučer, mjez druhim na wučerskim seminarje w Budyšinje. 1877 bu serbski předar w Kamjencu, 1880 farar w Budyšinju a 1886 w swojej ródnej Poršiskej wasadze. Arnošt Krygar wjedžeše zběraćelske a sledźerske džěło swjeho nana dale. Hromadžeše serbske prajidma a modlitwy a zaběraše so nadrobne ze serbskimi kěrlušemi. Jako hłowne džěło zestaji konkordancu k hornjoserbskim ewan-

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wasadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiść: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowego sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement plaći 8 eurow.